

I. THỰC TRẠNG THUẾ MÔN BÀI

1. Ý nghĩa và tính chất của thuế môn bài ở các nước

Trong hệ thống thuế các nước, thuế môn bài là một sắc thuế trực thu rất quen thuộc với quần chúng. Ngày nay, mọi người đều biết rằng, trước khi làm một nghề gì đều phải khai môn bài.

Văn bản pháp lý của thuế môn bài hiện nay ở các nước khu vực đã rập khuôn theo luật của Pháp, còn đang áp dụng.

Thuế môn bài, lúc sơ khởi, ngay tại Pháp có ý nghĩa là một lệ phí hành nghề (hiện nay là lệ phí nghề nghiệp) mà mọi thương nhân bắt buộc phải trả cho nhà nước mỗi khi bắt đầu hoạt động.

Tuy nhiên, ý nghĩa nguyên thủy trên về sau đã biến mất, nhường chỗ cho quan niệm: môn bài là một thứ thuế lợi tức phơi thai (thuế thu nhập doanh nghiệp ban đầu) đánh vào sự hành nghề và căn cứ theo các dấu hiệu bề ngoài.

Hiện nay đã trở lại quan niệm ban đầu qui định thuế môn bài như một lệ phí hành nghề, do đó sắc thuế này trở nên giản dị hơn.

2. Ưu điểm của thuế môn bài

Tuy số thu hàng năm của thuế môn bài luôn luôn giữ một địa vị khiêm nhường so với số thu các loại thuế khác, nhưng đến nay nó vẫn được duy trì và thấy còn cần phải duy trì trước các sắc thuế khác nữa là do những ưu điểm sẵn có của nó:

- Tuy tỷ lệ thu kém các sắc thuế khác nhưng thuế môn bài đã được dân chúng chấp nhận từ lâu đời, nên thu dễ dàng không gặp phản ứng bao giờ và đây là một tài nguyên tương đối vững chắc cho ngân sách nhà nước.

- Có giá trị chỉ dẫn cho thuế thu nhập doanh nghiệp và thuế giá trị gia tăng, thuế tiêu thụ đặc biệt.

Có thể nói, chính giá trị sau này đã được kể là một ưu điểm quan trọng nhất của thuế môn bài và đây là một lý do trên hết khiến thuế môn bài được duy trì là vì vậy.

3. Cải cách thuế môn bài ở các nước

Nếu việc duy trì thuế môn bài là cần thiết thì việc phải cải cách nó nhằm xóa bỏ những khuyết điểm đem lại công bằng thuế, là điều đã làm bận tâm nhiều nhất của cơ quan thuế.

Dưới đây là những lý do đưa đến việc cải cách Luật thuế môn bài cùng đường hướng cải cách sắc thuế này:

Lý do cải cách Luật thuế môn bài

Những khuyết điểm của Luật thuế môn bài đã gây rất nhiều khó khăn cả về hai phương diện kỹ thuật và thực tế trong việc:

- Định thuế;
- Hành thu; và

- Chế tài;

Chính vì cần xóa bỏ những khuyết điểm, có thể lược kể sau đây, đã thúc đẩy mạnh việc cải cách Luật thuế môn bài:

- Thể thức tính thuế rất phức tạp, dễ gây lăm dụng

- Mức thuế không công bằng và có tính cách tài định

- Thủ tục hành thu chậm chạp, chế tài lại thiếu sót.

Phương hướng cải cách

- Quan niệm trở lại cho thuế môn bài ý nghĩa chính xác của nó là lệ phí hành nghề, để phù hợp với hệ thống thuế tổng quát.

- Giản dị hóa mức thuế đến mức tối đa về các phương diện ấn định căn bản thuế, ấn định mức thuế cũng như phân loại nghề nghiệp, để tránh việc trốn thuế.

- Áp dụng phương thức hành thu là tự khai và nộp thuế để giản dị hóa thủ tục hành thu và giảm thiểu chi phí quản trị.

- Chế tài nghiêm khắc những người không chấp hành luật thuế để mọi người hành nghề đều phải đăng ký nghề nghiệp, nhằm hỗ trợ việc hành thu các loại thuế có năng suất

cao như thuế thu nhập doanh nghiệp và thuế giá trị gia tăng, đồng thời giúp quản lý thị trường chống việc gian lận thương mại, đầu cơ tích trữ hàng hóa.

Tóm lại, như đã nói ở trên, lý do của việc duy trì thuế môn bài không phải hoàn toàn nhằm vào số thu hàng năm cho ngân sách nhà nước, mà phần lớn nhằm vào ưu điểm và giá trị chỉ dẫn của nó, nên việc đổi mới bằng cách ban hành một Luật thuế môn bài mới sẽ có ý nghĩa: thuế thu nhập doanh nghiệp và thuế giá trị gia tăng có thể tăng thu rất nhiều.

4. Thực trạng thuế môn bài ở VN

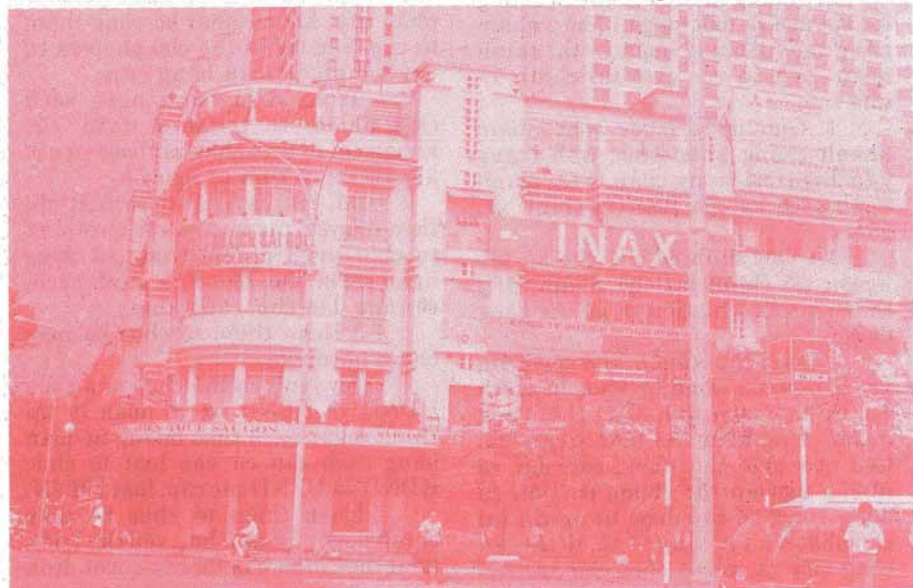
Mức thuế môn bài của VN hiện nay được căn cứ vào Nghị quyết 473/NQ/HĐNN ngày 10.9.1991 của Hội đồng nhà nước và Nghị định số 326/HĐBT ngày 19.10.1991 của Hội đồng bộ trưởng và Nghị định số 52/CP ngày 9.9.1996 của Chính phủ có thể sơ lược như sau:

- Các doanh nghiệp nhà nước, công ty cổ phần, công ty TNHH, doanh nghiệp tư nhân, doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài, tổ chức và cá nhân nước ngoài khác có kinh doanh tại VN, tổ chức kinh doanh

THUẾ MÔN BÀI

MỘT SẮC THUẾ CHỈ DẪN CHO THUẾ THU NHẬP DOANH NGHIỆP VÀ THUẾ GIÁ TRỊ GIA TĂNG

Luật gia LÊ VĂN CHẤN

Ảnh Nguyễn Ngọc Đạo

hạch toán kinh tế độc lập khác...nộp thuế 850.000đ/năm, chi nhánh, cửa hàng, hợp tác xã...550.000đ/năm; quầy hàng, cửa hiệu, điểm kinh doanh; 325.000đ/năm.

- Hộ sản xuất kinh doanh cá thể, xã viên hợp tác xã...theo biểu thuế môn bài:

Bậc thuế	Thu nhập 1 tháng (đồng)	Mức thuế cả năm
1	Trên 1.250.000	850.000
2	Trên 900.000 - 1.250.000	550.000
3	Trên 600.000 - 900.000	325.000
4	Trên 350.000 - 600.000	165.000
5	Trên 150.000 - 350.000	60.000
6	Trên 150.000	25.000

Một số ý kiến cho rằng phần đông các sạp kinh doanh ở chợ TP.HCM nói riêng, cả nước nói chung đều ở mức thuế môn bài bậc 1. Tuy nhiên thực tế hiện nay là đa số các tiểu thương đang đóng thuế môn bài bậc 2 hoặc bậc 3, nghĩa là ngành thuế chưa thu sát với thực tế thu nhập bình quân/tháng. Một doanh nghiệp vốn hàng trăm tỷ và một tiểu thương buôn bán ở chợ đều có cùng bậc 1 môn bài như nhau, điều này không công bằng.

Thực ra, thuế môn bài hiện nay có ý nghĩa thống kê là chính, sở dĩ đưa các hộ tiểu thương ở chợ vào môn bài bậc 1, bậc 2 là nhằm động viên hộ giữ sổ sách kế toán, hóa đơn, chứng từ cho đúng với doanh thu thực tế kinh doanh. Để khắc phục, cần phải phân biệt các pháp nhân tổ chức kinh doanh hạch toán kinh tế độc lập riêng biệt, có mức thuế thấp nhất bằng môn bài bậc 1 và cao nhất có thể gấp 3 lần bậc 1 hiện nay và có thể cao hơn nữa. Như thế mới thể hiện tính công bằng thuế giữa cá nhân và pháp nhân là tổ chức kinh tế.

II. GIẢI PHÁP VÀ KIẾN NGHỊ

Cần thiết phải có Luật thuế môn bài hoặc Pháp lệnh thuế môn bài vừa khắc phục được các nhược điểm nêu trên, vừa cải cách thuế môn bài theo xu hướng hội nhập các nước.

Chúng tôi đề nghị một Luật thuế môn bài gồm các phần sau:

1. Đối tượng chịu thuế và đối tượng nộp thuế

Tổ chức, cá nhân có hành nghề sản xuất, kinh doanh hàng hóa, dịch vụ chịu thuế đều phải khai đăng ký và trả (nộp) thuế môn bài, ngoại trừ các cá nhân lãnh thù lao có tính cách tiền lương và các đối tượng không thuộc diện chịu thuế môn bài.

2. Đối tượng không thuộc diện chịu thuế môn bài

Những người sau đây không thuộc diện chịu thuế môn bài:

a. Miễn khai đăng ký:
- Cán bộ, công chức, quân nhân, cán bộ chính quyền, người lao động làm việc khu vực dân doanh làm thuê.

- Buôn gánh, bán bưng
- Đạp xích lô, ba gác không gắn máy động cơ, đánh xe bò, xe ngựa, chèo thuyền không gắn động cơ, nếu tự sử dụng xe thuyền của mình

- Văn thi sĩ
- Cá nhân hoạt động trong khuôn khổ gia đình, về các ngành nông, lâm, ngư nghiệp và tiểu thủ công nghiệp có tiêu chuẩn qui mô nhỏ.

b. Không chịu thuế nhưng phải đăng ký:

Cơ sở phụ (nơi tùy thuộc cơ sở chính: kho hàng, nhà xưởng...)

3. Nơi chịu thuế

- Cơ sở chính
- Hoặc trụ sở chính nếu hành nghề không có cơ sở nhất định, nơi mình cư trú hoặc nơi mình được cấp giấy phép kinh doanh.

4. Căn bản và mức thuế

- Khoán định và tính hàng năm, bất kể kết quả của việc hành nghề.
- Mức thuế do Chính phủ ấn định bằng nghị định trong giới hạn dưới đây:

+ Pháp nhân: doanh nghiệp nhà nước, công ty hợp doanh, doanh nghiệp hoạt động theo Luật đầu tư nước ngoài, hợp tác xã, công ty TNHH, công ty cổ phần.

+ Doanh nghiệp tư nhân, các cơ sở của cơ quan hành chính sự nghiệp, Đảng, đoàn thể, lực lượng vũ trang và tổ chức kinh doanh hạch toán kinh tế độc lập nộp thuế môn bài theo mức: 1.000.000 đồng đến 3.000.000 đồng mỗi pháp nhân, doanh nghiệp tư nhân...

- Cá nhân
+ Đại doanh nghiệp: 500.000 đồng đến 1.000.000 đồng cho mỗi nghề

+ Trung doanh nghiệp: 200.000 đồng đến 400.000 đồng cho mỗi nghề

+ Tiểu doanh nghiệp 30.000 đồng đến 60.000 đồng cho mỗi nghề

Đối với cá nhân, mức thuế trên được giảm tối đa 50% tùy địa điểm hành nghề do thông tư của Bộ tài chính.

Bằng thông tư, Bộ tài chính sẽ ấn định rõ tiêu chuẩn phân biệt các nghề đại, trung và tiểu doanh nghiệp và thiết lập một bảng liệt kê các nghề chịu thuế.

Những nghề không có trong bảng liệt kê được loại suy với những nghề tương tự.

Cơ sở hoạt động trong khoảng thời gian của 6 tháng đầu năm thì nộp mức thuế môn bài cả năm, của 6 tháng cuối năm thì nộp 50% mức thuế môn bài cả năm. Cơ sở đang sản xuất

kinh doanh thì nộp thuế môn bài ngay tháng đầu của năm dương lịch, cơ sở mới ra kinh doanh thì nộp thuế môn bài ngay trong tháng bắt đầu kinh doanh.

Người nước ngoài cư trú hành nghề:

- Được coi là không cư trú nếu ở tại VN dưới 183 ngày: thuế trong 6 tháng.

- Là cư trú tại VN nếu ở tại VN từ 183 ngày trở lên: thuế tính từ ngày, tháng khai đăng ký thuế cho mỗi cuối năm.

5. Đăng ký nghề nghiệp

Một thương nhân có hành nghề phải tự lập và nộp tờ khai hàng năm cho tất cả các cơ sở chính và phụ để:

- Nộp thuế và lĩnh thẻ môn bài đối với cơ sở chính.

- Được cấp một danh số đăng ký dù có chịu thuế môn bài hay không.

- Trường hợp hoạt động không có cơ sở nhất định, tờ khai phải nộp tại nơi trụ sở chính.

Thời hạn đăng ký và nộp thuế:

- Mới hoạt động: 15 ngày trước khi hoạt động

- Đã hành nghề: 3 tháng đầu năm (trước 31.3) năm trước

Mọi thay đổi liên quan đến hoạt động (địa chỉ, ngành hoạt động, danh hiệu...) phải lập tờ khai đăng ký bổ sung trong thời hạn 8 ngày kể từ ngày thay đổi.

Người thừa kế, tiếp tục hành nghề, khai đăng ký phải xuất trình biên lai nộp thuế di sản hoặc chứng chỉ không có thuế này.

Pháp nhân khai đăng ký phải kèm bản điều lệ (dịch ra tiếng Việt do thông dịch viên có công chứng nhà nước) và danh sách nhân viên hội đồng quản trị hoặc ban quản lý.

- Treo nơi dễ thấy nhất tại trụ sở hành nghề.

- Hoặc sẵn sàng xuất trình đối với trường hợp hành nghề lưu động.

Các giấy tờ liên quan đến việc hành nghề phải ghi danh sách đăng ký.

Thời hạn hành nghề phải xin xóa tên trong sổ đăng ký trước 31.12 năm đó.

6. Hành thu

Thể thức hành thu và truy thu:

- Thu theo tờ khai đăng ký

- Thu bằng thông báo thuế

Thông báo thuế do cơ quan thuế thiết lập, có hiệu lực chấp hành kể từ ngày ký để truy thu thuế và các khoản phạt trong các trường hợp:

- Thuế tính sai, tính sót.

- Thời hạn nộp thuế: 15 ngày sau ngày nhận được thông báo thuế

Ngoài ra Luật thuế môn bài còn qui định thủ tục tố tụng thuế môn bài gồm hai loại: thủ tục khiếu nại và thủ tục đề nghị giảm, miễn thuế; cùng các biện pháp chế tài ■